

Eftersök av person till havs i Österbottens havsområden

Ett operationellt lärdomsprov som informerar allmänna ledaren vid Österbottens polisinrättning om handräckning i havsområden och som förklarar ansvarsfrågan mellan Gränsbevakningsväsendet och polisen gällande uppdrag i havsområden.

Tony Pasto & Jesper West

09/2022

REFERAT

Författare: Tony Pasto & Jesper West

Lärdomsprovets form: operationellt

Offentlighetsgrad: Offentlig, guiden sekretessbelagd

Handledare: Antti Mäenpää, Jonna Öblom och Sabina Jordan

Examen: Polis (YH)

Detta är ett operationellt lärdomsprov i vilket polisens huvudansvar i eftersöksuppdrag till havs undersöks med hjälp av lagtexter. Detta lärdomsprov undersöker också genom kvalitativa intervjuer Försvarmaktens, Gränsbevakningens, räddningsverkets samt Finlands sjöräddningssällskaps utrustningslistor och kontaktuppgifter som den allmänna ledaren vid Österbottens polisinrättning har nytta av vid handräckningsuppdrag. Någon tidigare forskning om ämnet har inte gjorts. Eftersom denna undersökning underlättar allmänna ledarens arbete genom lättillgänglig information, gynnar det också tidsmässigt den operativa fältverksamheten. Undersökningen gynnar också allmänheten tack vare kortare responstider från polisen.

Vi ombads att vi skulle med hjälp av lagtexter reda ut när ett eftersökningsuppdrag leds av polisen. Gränsbevakningsväsendet är enligt sjöräddningslagen den ledande sjöräddningsmyndigheten. I sjöräddningslagen är det också stadgat när det är fråga om ett sjöräddningsuppdrag. I Statsrådets förordning om sjöräddning finns det skrivet när ett sjöräddningsuppdrag får avslutas av sjöräddningsledaren. Efter avslutande av sjöräddningsuppdrag får polisen enligt polislagen påbörja en polisundersökning om eftersök av försvunnen person. Enligt polislagen hör eftersök av försvunna personer till polisens uppgifter och polisen skall vidta de åtgärder som krävs för att finna personen. Oberoende av om uppdraget är till havs eller på land hör eftersöksuppdraget till polisen.

Till denna undersökning hör också en produkt i form av en guide som den allmänna ledaren vid Österbottens polisinrättning kan använda sig av i handräckning i Kust-Österbottens havsområden. Produkten kommer inte inkluderas i denna rapport eftersom den är sekretessbelagd.

Månad och år då granskningen skett: September 2022

Nyckelord: Polisen, samarbete, myndigheter, Försvarmakten, Gränsbevakningsväsendet, Räddningsverket, Finlands sjöräddningssällskap

TIIVISTELMÄ

Tony Pasto & Jesper West: "Eftersök av person till havs i Österbottens havsområden". Ett operationellt lärdomsprov som informerar allmänna ledaren vid Österbottens polisinrättning om handräckning i havsområden och som förklarar ansvarsfrågan mellan Gränsbevakningsväsendet och polisen i eftersöknings uppdrag i havsområden.

Opinnäytetyön muoto: tutkimuksellinen, toiminnallinen

Julkisuusaste: Julkinen, lopputuote salassa pidettävissä

Ohjaajat: Antti Mäenpää, Jonna Öblom & Sabina Jordan

Tutkinto: Polis (YH)

Tämä on toiminallinen opinnäytetyö, jossa tutkitaan poliisin ja muiden viranomaisten johtamisvastuuta henkilönetsintehtävissä merellä, lainsäädännön perusteella. Tämä opinnäytetyö tutkii myös laadullisten haastattelujen perusteella Puolustusvoimien, rajavartiostolaitoksen, pelastuslaitoksen ja Suomen meripelastusyhdistyksen kalustoa ja yhteistietoja, eli mihin Pohjanmaan poliisin yleisjohtaja voi olla yhteydessä pyytäessään virka-apua. Aikaisempaa tutkimusta ei ole aiheesta tehty. Tutkimus helpottaa Pohjanmaan yleisjohtajan työtä. Yleisjohtajalla on tutkimuksen kautta helposti saatavissa muiden viranomaisten kalustoa ja yhteistietoja. Tämä nopeuttaa poliisin toiminallista työtä ja siten myös poliisin vasteaikaa yhteiskunnalle.

Me tutkimme koska etsintätehtävä merellä kuuluu poliisille. Rajavartiolaitos on meripelastuslain perusteella johtava meripelastusviranomaisena. Meripelastuslaissa on myös määrätty koska kyseessä on meripelastustehtävä. Valtioneuvoston asetus meripelastuksesta määrää koska meripelastustehtävän saa lopettaa meripelastusjohtajan päätöksellä. Meripelastustehtävän lopettamisen jälkeen poliisi voi aloittaa poliisilain perusteella kadonneen henkilönetsintä, mikä on poliisitutkinta ja kuuluu poliisilain perusteella poliisin tehtäviin. Poliisin on ryhdyttävä tarpeellisiin toimenpiteisiin henkilön löytämiseksi. Poliisin vastuulla on kadonneen henkilönetsintä sekä merellä että maalla.

Tähän opinnäytetyöhön kuuluu lisäksi lopputuotos oppaan muodossa. Pohjanmaan poliisilaitoksella yleisjohtaja voi hyödyntää sitä virka-apu tehtävissä merialueilla. Lopputuotosta ei käsitellä raportissa, koska se on salassa pidettävä.

Sivumäärä: 23+1

Tarkastuskuukausi ja vuosi: Syyskuu 2022

Avainsanat: Poliisi, yhteistyö, viranomaisia, Puolustusvoimat, Rajavartiolaitos, Pelastuslaitos, Suomen meripelastusyhdistys

Begrepp

I detta lärdomsprov använder vi oss av termer som för läsaren inte nödvändigtvis är bekanta. Därför redogör vi för dessa begrepp i detta lärdomsprov.

Lägescentral: Där allmänna ledaren finns stationerad och därifrån polisens operativa verksamhet leds.

Allmänna ledare: Vid lägescentralen befinner sig polisens allmänna ledare som är en till befälet hörande tjänsteman. Allmänna ledaren är förman för de som arbetar i operativ fältverksamhet inom verksamhetsområdet under deras tjänstgöringspass. (Statsrådets förordning om polisen 1 § e 1080/2013)

Tuve: Tuve är myndighetssäkerhetsnätverk. Tuves uppgift är att förbättra myndigheternas samarbete genom att alla myndigheter använder samma nät. Nätet bygger på Försvarsmaktens specialskyddade data och kommunikationsnät. (vm.fi/sv/-/hallinnon-turvallisuusverkkohanke-tuve)

PTG- myndighet: En förkortning av polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet (Lag om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet 2009/687).

Innehåll

1 Inledning	1
1.1 Syfte	4
1.2 Avgränsning	4
1.3 Disposition	5
1.3.1 Rapporten	5
1.3.2 Guiden	6
1.4 Tidigare lärdomsprov vid Polisyreshögskolan	6
2 Metod	8
2.1 Metodologiska utgångspunkter	8
2.1.1 Hermeneutik	9
2.1.2 Fenomenografi	9
2.2 Materialinsamlingsmetod	9
2.3 Urval	11
2.4 Analysmetod	11
2.4.1 Validitet och reliabilitet	12
2.5 Forskningsetik	13
2.5.1 Forskningslov	14
3 Teori	14
3.1 Myndighetssamarbete och överlåtelse av utrustning	15
3.1.1 Lagstiftning	15
3.1.2 Myndighetssamarbete	15
3.2 Inledning till ansvarsfrågan	16
3.3 Ansvarsfrågan i polisuppgifter	16
3.4 Ansvarsfrågan i eftersökning av försvunna personer	17
3.5 Eftersökning i sjöräddningsuppdrag	17
3.6 När sjöräddningsuppdrag avslutas och ansvaret flyttas till polisen	18
3.7 Förundersöknings ansvar	19
4 Analys av intervjuvar	19

5 Intervjusvar	19
6 Beskrivning av guiden	20
7 Uppdatering av guiden vid lägescentralen i Seinäjoki.....	21
8 Sammanfattning och diskussion.....	21
Informanter	24
REFERENSER	25
BILAGOR.....	27

1 Inledning

Inom polisyrket krävs en bred kunskap. Från tjänsteman till tjänsteman varierar det vilken kunskap man innehar och vilka ämnen man är bättre på. Det viktigt att förmedla information och kunskap vidare för att hjälpa varandra.

Andra myndigheter än polisen har utrustning som till exempel olika båtar, svävare, drönare, helikoptrar, vattenskotrar och resurser i form av dykare. Detta är utrustning som inte hör till Polisens egen utrustning, utan polisen tvingas att be om handräckning för att kunna använda sig av den.

Myndigheter har möjlighet att samarbeta på olika uppdrag för att ändamålsenligt, effektivt och på ett ekonomiskt sätt utföra sitt uppdrag (Lag om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet 1 kap 1 §). Polisen kan använda sig av andra myndigheters utrustning som den behöver för att utföra sitt uppdrag. Det kan till exempel vara fråga om att polisen måste ta sig till en ö och därför måste de begära om handräckning för att ta sig till ön för att utföra sitt uppdrag (Polislagen 9 kap 2 §).

Till polisens grunduppgifter hör att förebygga, avslöja och utreda brott (Polislagen 1 kap 1 §). Polisen är tvungen att utföra sina uppdrag i Finlands alla miljöer och under alla omständigheter. Polisen ska dessutom sköta uppgifter i samband med tillståndsförvaltningen och andra uppgifter som uttryckligen föreskrivs i lag samt inom ramen för sina uppgifter ge var och en individ den hjälp som han eller hon behöver. Om det finns grundad anledning att anta att en person har försvunnit eller råkat ut för en olycka ska polisen vidta de åtgärder som behövs för att finna personen. (Polislag 1 kap 1 § 2 mom)

De fyra förundersökningsmyndigheterna i Finland är Polisen (skyddspolisen ej inkluderad), Försvarsmakten, Gränsbevakningen och Tullen. Utöver dessa förundersökningsmyndigheter deltar även åklagare i förundersökning (Förundersökningslag 2 kap 1 §). Enligt Förundersökningslagens 2 kap 1 § utför inte skyddspolisen förundersökning. Skyddspolisens huvudsakliga uppgift är att skydda Finland mot allvarliga hot mot rikets säkerhet, det vill säga hot som kan leda till omfattande skada för Finlands demokrati (Hätäkeskuslaitos 2020).

Försvarsmaktens huvudsakliga uppgift är det militära försvaret av Finland och stödande av andra myndigheter (Lag om försvarsmakten 1 kap 2 §).

Gränsbevakningsväsendets uppgift är att upprätthålla gränssäkerheten.

Gränsbevakningsväsendet samarbetar med andra myndigheter samt med organisationer och

invånare för att upprätthålla gränssäkerheten. I samarbete med andra myndigheter utför Gränsbevakningsväsendet uppgifter som anges samt vidtar åtgärder för förebyggande, avslöjande och utredning av brott samt förande av brott till åtalsprövning. Gränsbevakningsväsendet utför även polis- och tulluppgifter, efterspanings- och räddningsuppgifter samt prehospital akutsjukvård, och deltar också i det militära försvaret. (Gränsbevakningslag 1 kap 3 §)

Tullen svarar för tullbrottsbekämpning på det sätt som föreskrivs i denna lag eller någon annan lag (Lag om brottsbekämpning inom Tullen 1 kap 3 §).

Denna undersökning är ett beställningsarbete från kommissarie Pauli Latvanen från Österbottens polisinrättning. Latvanen ville att vi skulle utarbeta en guide om ansvarsfördelning vid olika uppdrag mellan gränsbevakningen och polisen i Kust-Österbottens havsområden. Latvanen begärde också att guiden skulle innehålla en utrustningslista från Försvarsmakten, Gränsbevakningsväsendet, räddningsverket samt Finlands sjöräddningssällskap.

Vi antog oss denna uppgift för att vi är intresserade av myndigheters samarbete i form av handräckning. Vi ville också undersöka ett problem som i slutändan har en nytta för Polisinrättningen i Österbotten.

Vi undersöker också vad Försvarsmakten, gränsbevakningsväsendet, räddningsverket och Finlands sjöräddningssällskap har till sitt befogande i en eftersökning av en person till havs i Österbotten och med detta får vi svar på vad polisen kan fråga efter när de behöver tjänstehjälp. Detta gör vi genom intervjuer med personer från Gränsbevakningsväsendet, räddningsverket, Försvarsmakten och Finlands sjöräddningssällskap.

Vårt lärdomsprov är ett operationellt lärdomsprov. Till vårt lärdomsprov hör en guide med tillhörande rapport. I vår guide förklarar vi ansvarsfrågan genom att hänvisa till lagtexter som polislagen, gränsbevakningslagen och sjöräddningslagen. Ansvarsfrågan tas också upp i denna rapport. Något som vi inte inkluderar i rapportdelen från guiden är myndigheternas kontaktlistor och utrustningslistor eftersom de är sekretessbelagda. Guidens innehåll och format har vi framställt i enlighet med kommissarie Latvanens begäran.

Guiden kommer att fungera som ett hjälpmedel för allmänna ledaren i Österbottens Polisinrättning. Allmänna ledaren kan använda sig av guiden när denne måste få svar på vilken myndighet som ansvarar för en eftersökning av en person på havet i Österbottens polisinrättning. Denna del av guiden har vi valt att kalla *ansvarsfrågan*. Vi märkte i undersökningen att vi också svarat på frågeställningar om ansvarsfördelningen i andra uppgifter

som sker på havet och tillsatt dem i ansvarsfråga-delen av guiden. Utredningen av ansvarsfördelningen som presenteras i guiden är baserad på Finlands lagstiftning och kan därför användas också i andra polisinrättnings havsområden.

Guiden innefattar även information om andra myndigheters och organisationers utrustning som kan användas för eftersökning av personer till havs i Österbottens polisinrättnings område.

Denna del av guiden kallar vi för *utrustningslistan*. Allmänna ledaren har nytta av denna information, i situationer vilka polisen måste be om handräckning och för att ta sig till uppdrag inom Österbottens polisinrättnings havsområden. Allmänna ledaren kan ha nytta av guiden eftersom denne snabbt kan kontrollera med hjälp av en karta var myndigheterna/organisationerna har sin utrustning stationerad.

Denna del av guiden innehåller också kontaktinformation så att allmänna ledaren lätt och snabbt kan hitta kontaktinformationen åt dessa olika myndigheter/organisationer när det behövs begäran om handräckning. Beträffande utrustningen har vi gjort en visuell karta och en informationslista som visar var och vilken utrustning allmänna ledaren har till sitt förfogande hos andra myndigheter/organisationer när det gäller uppdrag på havet vid Österbottens Polisinrättning.

Guiden är också till indirekt nytta för allmänheten när det gäller för polisen att snabbt komma på plats till havsområdena vid Österbottens polisinrättning. Allmänheten har indirekt nytta av vår guide tack vare att vi har sammanställt snabb tillgänglig information till allmänna ledaren om vilken utrustning som finns hos dessa myndigheter/organisationer och var den finns samt kontaktuppgifter till dem. Med detta så försnabbas polisens responstider vid uppdrag. Med hjälp av guiden vi utarbetat har allmänna ledaren en bättre möjlighet att försnabba handräckningsprocessen. Handräckningsprocessen är den process när allmänna ledaren begär handräckning till en annan myndighet.

Allmänna ledarens arbete kan möjligen försnabbas och hen kan därmed meddela fältpatrullen som antagit sig uppdraget, vart de skall bege sig för att ta sig till den plats där utrustningen finns. På detta sätt skulle eventuellt förkorta polisens responstider vid Österbottens polisinrättnings havsområden.

1.1 Syfte

Syftet med detta arbete är att framställa en guide som allmänna ledaren kan använda sig av, som innehåller all information om ansvarsfrågan mellan Gränsbevakningsväsendet och polisens uppdrag till havs. I guiden kommer även finnas en utrustningslista om andra myndigheters utrustning. Syftet med denna undersökning är också att försnabba Österbottens Polisinsrättnings allmänna ledares arbete när det gäller handräckning, avgörande av ansvarsfrågor vid uppdrag i havsmiljö och kontaktande av andra myndigheter i Österbotten och mellersta Österbotten. I vår undersökning använder vi oss av öppna intervjuer för att ta reda på information. Ansvarsfrågan förklaras på Polisens TUVÉ nät (på polisens intranät), men med hjälp av vår guide kommer allmänna ledaren lättare kunna hitta svar i ansvarsfrågan.

Undersökningsfrågor

Dessa frågor vill vi ha svar på i vår undersökning:

- Vilken utrustning finns till förfogande vid andra myndigheter än polisen, som kan användas vid eftersök av person till havs vid polisinsrättningen i Österbotten?
- Vad har dessa olika myndigheter/organisationer för kontaktuppgifter som allmänna ledaren kan behöva i handräckningsbegäran?
- I vilka uppdrag har polisen huvudansvaret i en eftersökning?

1.2 Avgränsning

Undersökningen berör endast Österbottens polisdistrikt och dess havsområden. Resten av polisdistrikten i Finland undersöks inte. För att undersökningen ska vara ändamålsenlig, fokuserar undersökningen på eftersöksuppdrag som sker till havs.

Vi har valt att avgränsa på ovan nämnda sätt på grund av att vårt beställningsarbete endast berör dessa specifika delområden. Om vi hade tagit hela Finland i beaktande skulle undersökningen blivit för stor för ett examensarbete på YH-nivå.

Guiden är endast tillgänglig för den allmänna ledaren vid Österbottens polisinsrättning i Seinäjoki. Den enskilde konstapeln kommer att ha guiden till sitt förfogande endast om det anses nödvändigt för den operativa verksamheten. Guiden är sekretessbelagd. Informationen

till guiden är samlad på polisens interna datasystem. Informationen raderas 2 månader efter att guiden utgivits. Rapporten är offentlig.

Undersökningen går inte heller in på hur olika myndigheter samarbetar. Undersökningen behandlar heller inte taktiker inom eftersök av försvunnen person.

Undersökningen berör havsområden i Finland enligt kartan på figur 1 nedan.

Figur 1. Bild över det havsområdet i Finland som undersökningen omfattar. (Traficom, 2022.)

1.3 Disposition

I detta kapitel behandlar vi vår rapport och guiden i sin helhet. Vår undersökning är uppdelad i två delar, en rapport och en slutprodukt i form av en guide.

1.3.1 Rapporten

I rapporten inleder vi med att presentera vår undersökning och vad vi undersöker. Syftet med undersökningen och vilka de frågor som vi vill ha svar på är. Vi kommer även att gå in på tidigare undersökningar och hur vi dragit nytta av tidigare undersökningar vid Polisyrkeshögskolan i vår undersökning.

I kapitel 2 går vi in på metoden. Där behandlar vi våra forskningsmetoder och refererar till metodologiska utgångspunkter. Vi går också in på forskningsetik och forskningslov vi ansökt om.

I kapitel 3 behandlar vi bakgrundsteori om vår undersökning och relevanta lagparagrafer.

Vi fortsätter med att gå in på analys av intervjuvar, förklarar vi vad vi kommit fram till i vår undersökning angående ansvarsfrågan och hur Österbottens polisinrättning kommer att upprätthålla guiden vid lägescentralen i Seinäjoki uppdaterad.

Vi avslutar rapporten med sammanfattning och diskussion samt förslag till fortsatt forskning.

1.3.2 Guiden

Som vi tidigare nämnt överlämnas guiden till den allmänna ledaren vid Österbottens polisinrättning. Allmänna ledaren befinner sig i lägescentralen i Seinäjoki.

Slutprodukten som produceras i guideformat är uppdelad i tre kapitel. Kapitel 1 förklarar ansvarsfrågan gällande när ett uppdrag i havsområden hör till Gränsbevakningen och när det hör till polisen. Första kapitlet i guiden är identisk med kapitlet Ansvarsfrågan i denna rapport.

I andra kapitlet går vi in på vilka lagar allmänna ledaren har för tolkning gällande ansvarsfrågan. Där är alla de lagar sammanfattade som är avgörande för bestämmande av ansvarsfrågan.

Tredje kapitlet innehåller en utrustningslista och kontaktuppgifter till de myndigheter som vi intervjuat. I utrustningslistan finns också en kort beskrivning av varje utrustning, hjälpmedel och färdmedel, vilket hjälper allmänna ledaren att få en bättre lägesbild, och med hjälp av egna baskunskaper avgöra vad en viss utrustning eventuellt kan användas till.

1.4 Tidigare lärdomsprov vid Polisyrkeshögskolan

Under åren har det gjorts ett flertal lärdomsprov angående bland annat myndigheters samarbete vid Polisyrkeshögskolan.

Nämnas kan *Miehitetyn ilma-aluksen käyttö kadonneen henkilön etsintätehtävälle*¹, Emil Karlsson (2019). Detta lärdomsprov är relevant med tanke på guiden som Karlsson (2019) gjort. Karlsson (2019) har framställt en guide om hur det operationella samarbetet går till vid eftersök

---

¹ Bemannad luft-utrustning för eftersöksuppdrag av försvunnen person (vår översättning)

av en försvunnen person. Eftersom liknande utrustning som till exempel drönare också kan användas vid eftersök till havs är detta en undersökning som är relevant för vårt lärdomsprov.

Ett annat lärdomsprov som vi analyserat och fått information från är *Ett plus ett blir mer än två - en fenomenografisk undersökning om polisens och gränsbevakningens samarbete gällande trafikövervakning i Österbotten*, Robin Sjöberg (2018). Syftet med Sjöbergs (2018) lärdomsprov är att undersöka om Gränsbevakningen och Polisen har ett fungerande samarbete i trafikövervakningen i Österbotten.

Det är som sagt viktigt att myndigheter är kapabla att samarbeta ihop för att utföra uppdrag, men också vid behov sköta den andra myndighetens uppdrag. Martin Österman (2018) analyserar i sin undersökning *Säkerhet i skärgårdsmiljö* utvecklingen mellan Gränsbevakningsväsendets skötande av polisens alarm och övervakningsuppdrag i den åboländska skärgården.

Enligt förundersökningslagens 2 kap 1 § är som vi också tidigare nämnt Polisen och Gränsbevakningen en förundersökningsmyndighet. Enligt Östermans (2018) undersökning betyder ordet samarbete att arbeta tillsammans. Myndighetssamarbete betyder att myndigheter arbetar tillsammans.

I vårt lärdomsprov undersöker vi inte huruvida samarbete Gränsbevakningen och polisen har, eftersom vi bland annat undersöker var Gränsbevakningen har sin utrustning som polisen kan använda sig i handräckningsuppdrag. Sjöberg (2018) förklarar nyttan med Gränsbevakningens och polisens samarbete. Det är något med vilket vi kan motivera våra forskningsfrågor till Gränsbevakningen, samt påvisa varför vi vill veta vilken utrustning de har och var dess användningsområde är.

I sitt lärdomsprov *Poliisi ja Rajavartiolaitos - yhteistyö merellä*² skriver Ovaska (2022) om polisens och Gränsbevakningens samarbete till havs. Ovaska undersöker vilka typer av polisuppdrag Gränsbevakningen har skött åt polisen som handräckningsuppdrag år 2019. Ovaska har, precis som vi, använt sig av en kvalitativ forskningsmetod. Ovaska undersöker bland annat polisens utrustning som används i vattenområden och deras praktiska betydelse. Denna information är något som den allmänna ledaren kan ha nytta av när denne skall använda polisens egen utrustning. Då vet han vad polisens utrustning kan användas till i praktiken.

---

² Polisen och gränsbevakningen - Samarbete på sjön (vår översättning)

Den allmänne ledaren kan utifrån informationen om utrustningens användningsområden veta om han kommer att behöva begära specialutrustning från en annan myndighet, alltså en handräckningsbegäran.

2 Metod

I detta kapitel behandlas vår metod. Vi redogör för utgångspunkter, hermeneutik, fenomenografi, materialinsamling, urval av informanter, analys av intervjusvar, validitet och reliabilitet, forskningsetik och forskningsloven.

Det finns flera olika metoder man kan använda sig av när man gör en undersökning. De vanligaste är kvalitativa och kvantitativa undersökningsmetoder. Dessa två är metoder för hur man väljer att genomföra sin undersökning, och hur man bearbetar, genererar och analyserar information. (Patel & Davidson 2015, 12 – 13.)

2.1 Metodologiska utgångspunkter

När man skall bestämma vilken forskningsmetod som passar bäst för just sin undersökning måste man undersöka problemformuleringen. Man måste fundera på vem som deltar i undersökningen, hur informationen samlas och hur undersökningen görs. (Patel & Davidson 2011, 53.)

Vi bestämde oss för att använda oss av kvalitativa forskningsmetoder, eftersom svaren till våra forskningsfrågor endast kunde besvaras genom öppna frågor. Resultatet av undersökningen är baserat på svaren vi fått i intervjuerna. En kvalitativ forskningsmetod är en vetenskaplig metod för insamling och tolkning av text (Jordan 2021).

Kvantitativ undersökning innebär mätningar vid datainsamling, statistiska bearbetnings-och analysmetoder. Med kvalitativ undersökning lägger man fokus på mjuka data i en datainsamling. Kvalitativ undersökning innebär tolkande av analyser och intervjuer, ofta i form av öppet textmaterial. (Patel och Davidson 2015).

2.1.1 Hermeneutik

I detta kapitel kommer vi att redogöra för begreppet *hermeneutik*.

Hermeneutik betyder tolkningslära och är en vetenskaplig riktning i vilken man studerar, tolkar och försöker förstå grundbetingelserna för den mänskliga existensen. På 1900-talet har hermeneutiken blivit en existentiell filosofi som strävar till att förstå livsvärlden och mänskliga existensens grundbetingelser. (Patel & Davidson 2011, 28.)

I en kvalitativ undersökning i form av en intervju gäller det att få en full förståelse av intervjusvaren och förstå helheten av intervjun (Patel och Davidson 2011, 29). Genom att studera och tolka ett svar får man en bredare uppfattning om innehållet. I en kvalitativ undersökning är det viktigt att ta i beaktande hermeneutiken

Det är viktigt i en kvalitativ undersökning att frågorna rätt så att man inte t. ex ställer ledande frågor. När man har bra och objektiva frågor är det sedan lättare att tolka intervjusvaren. I slutändan leder det till en mer trovärdig undersökning.

2.1.2 Fenomenografi

I detta kapitel redogör vi för begreppet *fenomenografi*.

När man begrundar informanternas intervjusvar i en kvalitativ undersökning är det ens egna uppfattningar av svaren man studerar. Det kallas *fenomenografi*. I intervjusvaren fick vi svar på våra forskningsfrågor och de svar vi fick var konkreta. Trots att svaret kan vara enkelt att förstå är syftet ändå med en fenomenografisk analys att förstå hur fenomen uppfattas av människor.

Begreppet *uppfattning* är alltså centralt inom fenomenografien. Inom fenomenografien studerar man uppfattningar hos människor och varför människor tolkar saker på olika sätt. Alla människor uppfattar saker och ting på olika sätt. Bakom en människas olika uppfattningar ligger många saker som inverkar hur de tolkar världen. (Patel och Davidson 2011, 32.)

2.2 Materialinsamlingsmetod

I vår undersökning har vi i första hand varit i kontakt med våra informanter via e-post när vi gjort intervjuer. Vi påbörjade vår undersökning med att formulera forskningsfrågor som skulle vara relevanta och svara på de frågor som vi behövde för att utföra vårt lärdomsprov. Vi bifogade våra frågor till vår forskningslovsansökan.

Vi fick svar på våra forskningsfrågor från Försvarsmakten, Gränsbevakningsväsendet, räddningsverket och Finlands sjöräddningssällskap.

När vi intervjuat Gränsbevakningsväsendet och de svarade på våra frågor och vi antecknade svaren, kontrollerade vi alltid så informanten förstått frågan rätt och att svaret vi antecknat var korrekt.

De informanter vi intervjuat från Försvarsmakten och räddningsverket var vi i kontakt med via telefon innan vi skickade ut våra frågor. Det gjorde vi för att informanterna bättre skulle kunna förbereda sig på frågorna.

I vår intervju med Gränsbevakningsväsendet besökte vi deras station i Södra Vallgrund i Finland. Vi ställde deras informant öppna frågor för att få resultatet så ändamålsenligt som möjligt. Vi antecknade svaren vi fick för att sedan kunna använda oss av dem i vår undersökning. Vi ställde sammanlagt fyra frågor, frågorna är de frågor som vi nämnt i kapitel 1.1. Svaren vi fick var omfattande och uppfyllde de förväntningar vi hade och vi kunde använda oss av dem i vår undersökning. Av Gränsbevakningsväsendet fick vi även ta del av en bilaga till intervjusvaren.

Vi intervjuade Försvarsmakten och räddningsverket via e-post. Även till dem hade vi öppna frågor som informanterna fick svara på. Av dessa två fick vi relativt snabbt svar på våra frågor och vi kunde använda oss av dem i vår undersökning. Svaren vi fått av Försvarsmakten, Gränsbevakningsväsendet och räddningsverket kommer vi inte att beakta i denna rapportdel på grund av att de är sekretessbelagda.

Vi har använt oss av polisens säkerhetsdatorer där vi sparar all sekretessbelagd information. Frågorna vi ställt i intervjuerna är ej sekretessbelagda, och en del som framgår ur svaren klassas som sekretessbelagd information. Efter att vi har publicerat lärdomsprovet kommer vi att radera informationen vi samlat. De personer vi intervjuat är anonyma. Endast myndigheten/organisationen framstår som informant.

De frågor som vi ställt till dessa myndigheter är vilken utrustning de kan bistå polisen till eftersök av person i Kust-Österbotten och Mellersta-Österbottens havsområden, var utrustningen finns vilken special utrustning de har, som till exempel ekolod, dykare, helikoptrar eller drönare. Vi frågade även vilka kontaktuppgifter som finns för allmänna ledaren att vara i kontakt till när denne skall begära om handräckning. Intervjun med gränsbevakningen tog cirka 2 timmar. De visade oss Gränsbevakningens utrustning i Karleby och Södra Vallgrund i form av en PowerPoint. Vi antecknade svaren direkt från PowerPointen. Frågorna finns som *Bilaga 1*.

2.3 Urval

Vi kommer nu redogöra för våra informanter och varför just dessa valts till vår undersökning.

Valet av informanter har gjorts med tanke på undersökningens syfte och forskningsfrågorna. De informanter vi har valt ut är relevanta med tanke på undersökningen. Vi har båda erfarenhet gällande ämnet tack vare vår arbetspraktik. Det underlättade valet av informanter och forskningsfrågornas formulering. När båda undersökarna har erfarenhet inom ämnet underlättar det förståelsen för undersökningen. Latvanen hade också meddelat oss vilken information han vill ha.

I vår undersökning valde vi icke-sannolikhetsurval, på grund av att ett slumpmässigt val av informant inte skulle ge svar på våra forskningsfrågor.

När man väljer informanter till en intervju finns det t. ex två alternativ; sannolikhetsurval och icke-sannolikhetsurval. Sannolikhetsurval innebär att man använder ett slumpmässigt urval från undersökningspopulationen. Icke-sannolikhetsurval innebär att forskaren har en bestämmande rätt och finner det icke önskvärt eller inte möjligt att använda sig av sannolikhetsurvals modellen (Denscombe, 2017, 64).

De informanter som valdes ut representerar Försvarmakten, Gränsbevakningen och räddningsverket. De fysiska personerna som svarat på våra frågor kommer att hemlighållas och endast myndigheternas/organisationens namn kommer anges som informant.

Till guiden använde vi också oss av information från Finlands sjöräddningssällskap. Med dem gjorde vi ingen intervju utan använde oss av information som finns tillgänglig på deras hemsida <https://meripelastus.fi/>.

2.4 Analysmetod

Analysen av intervjusvar i en kvalitativ undersökning är en tidskrävande process. Vi har varit källkritiska när vi fått våra intervjusvar trots att de kommit från statliga myndigheter och från seriösa organisationer.

Svaren använde vi för att göra en visuell karta och en utrustningslista på var myndigheter hade båtar och annan utrustning som finns till polisens förfogande i en eftersökning av person till havs vid Österbottens polisinsättnings havsområden.

Trots att de vi intervjuat varit anställda tjänstemän är det viktigt att beakta källkritiken. Vi har i intervjuerna frågat efter hurudan utrustning dessa myndigheter har och var den befinner sig.

Denna information är sekretessbelagd och finns inte tillgänglig för allmänheten. När vi intervjuade gränsbevakningsväsendet var vi noggranna med intervjusvaren vi fick och kontrollerade svaren vid slutet av intervjun. När vi intervjuade Försvarmakten och räddningsverket via e-post bad vi dem skicka bilagor med all tillgänglig information angående utrustningen för att intervjusvaren skulle bli så trovärdiga som möjligt.

Kartan vi gjorde till guiden visualiserar Finland. På kartan finns det utprickat var myndigheternas utrustning finns stationerad. Detta gör det lättare att få en helhetsbild var utrustningen finns för allmänna ledaren.

2.4.1 Validitet och reliabilitet

Validitet och reliabilitet behandlar hur trovärdig information är ur forskningsperspektiv. De förhåller sig till varandra på ett sådant sätt så att den ena inte kan nämnas utan den andra. Det finns många saker som kan påverka trovärdigheten i en forskning. Det gäller att vara källkritisk och lämna bort källor som kan innehålla falsk information. Vi har i vår undersökning försökt stärka vår validitet genom att använda kort och koncist språk, både i frågor och text, samt göra klara och tydliga regler för informanterna och se till att ta i beaktande deras åsikter och synpunkter. När vi hänvisat till källor har vi varit noggranna med att kontrollera att källan är trovärdig.

Inom kvalitativ forskning är avsikten att upptäcka företeelser, tolka och förstå innebörden av livsvärden, att beskriva uppfattningar eller en kultur. Begreppet *validitet* gäller genom hela forskningsprocessen, inte bara under intervjuskedet. Det gäller att ställa frågorna korrekt så de inte kan misstolkas. (Patel & Davidson 2015, 105.)

Kvalitativ forskning beaktar sällan begreppet *reliabilitet* likadant i kvalitativ och kvantitativ forskning. I kvalitativ forskning sammankopplas reliabiliteten mer med forskarens eget arbete, hur noggrant, öppet och objektivt man arbetar, eftersom under en kvalitativ undersökning kan en informant ändra sina svar gällande samma fråga utan att det inverkar på reliabiliteten.

Informanten kan ändra sina svar på grund av att denne ändrat uppfattning om någonting, fått nya insikter eller lärt sig nya saker. I en kvantitativ undersökning är det tecken på låg reliabilitet om svaret ändras många gånger trots att man ställer samma fråga. (Patel & Davidson 2015, 106.)

En stor del av kvalitativa undersökningar görs på basis av intervjuer. Under analysen av intervjusvaren sker ofta en undermedveten påverkan. (Patel & Davidson 2015, 107.)

Denna undermedvetna påverkan är något som inte direkt inverkat på våra e-post-svar eftersom de besvarats via e-post. Då vi fysiskt besökte Gränsbevakningens station på Södra Vallgrund 12.04.2022 hade vi före besöket bekantat oss med validitet och reliabilitet i intervjusvar. Detta är något som vi tog i beaktande när vi bearbetade intervjusvaren från muntligt svar till text.

2.5 Forskningsetik

I detta kapitel redogör vi för forskningsetik och vad gällande etik vi tagit i beaktande i vår undersökning.

Inom forskningsetiken finns det fyra huvudregler, eller så kallade forskningsetiska principer. En är att forskaren skall informera alla inblandade om vilka villkor som gäller för projektet. Forskaren skall meddela om frivilligheten att delta samt att man har rätt att avbryta sin medverkan. (Jordan, 2022)

Regel nummer två innebär att forskaren skall inhämta informanternas samtycke. När en underårig medverkar i undersökning skall samtycke hämtas från vårdnadshavare. (Jordan, 2022)

Regel nummer tre lyder att medverkarna i undersökningen skall ha rätt att bestämma på vilka villkor de vill delta och att de har rätt att avbryta när de själva vill. (Jordan, 2022)

Regel nummer fyra betyder att undersökningsdeltagarna inte får utsättas för påtryckningar under undersökningens gång. (Jordan, 2022)

Före intervjuerna har informanterna blivit informerade om syftet med undersökning, och de har haft rätt att neka att vara med i intervjun eller att avbryta intervjun utan negativa konsekvenser. Vi har också i och med intervjuerna meddelat att svaren vi får bör vara pålitliga. Informanterna gavs ingen deadline för att svara på frågorna utan fick svara på dem enligt egen tidtabell.

I samband med intervjuerna har de godkända forskningsloven lagts som bilaga för att visa godkännandet för intervjuerna. Informanterna har också blivit informerade om att deras identiteter inte kommer att avslöjas i samband med undersökningen. Informanterna har också blivit informerade om att all information gällande undersökningen kommer att lagras på TUVE datorer samt att informationen kommer att raderas 2 månader efter att undersökningen är klar. Vi meddelade även att informanterna har rätt att granska guiden och deras svar så att de är korrekta före den överlämnas till Österbottens polisinrättning.

2.5.1 Forskningslov

I guiden har andra myndigheter än polisen intervjuats. Som vi tidigare nämnt är dessa olika myndigheter Försvarmakten, räddningsverket och Gränsbevakningen.

För att utföra vår undersökning var vi tvungna att ansöka om forskningslov från Försvarmakten, Gränsbevakningsväsendet och räddningsverket. Till samtliga myndigheter gjordes ansökningarna via e-post.

Då man vill intervjua myndigheter krävs forskningslov. Våra forskningslov godkändes från samtliga myndigheter. Det tyder på att vår undersökning är seriös och att dessa myndigheter tar den på allvar. Ett godkänt forskningslov ger också trovärdighet till undersökningen. Vi var tvungna att ansöka om forskningslov från Försvarmakten, Gränsbevakningsväsendet och räddningsverket.

Vi intervjuade även Finlands frivilliga sjöräddningssällskap. Från dem behöver man inget forskningslov. Informationen om deras utrustning och kontaktuppgifter finns tillgängligt på <https://meripelastus.fi/>.

3 Teori

Finland är känt för sina många sjöar. Finland har också en kust som sträcker sig från Torneå i norra Finland till Vaalimaa i sydöstra Finland. I Finland finns också 178 947 öar, som finns både vid havet och vid insjöar (Arbets- och näringsministeriet, Saaristoasian neuvottelukunta, 2015).

Kust-Österbotten och Mellersta-Österbotten sträcker sig från Kristinestad i söder till Kannus i norr. Sträckan har ett kustområde med många öar där det finns sommarstugor som är bebodda året runt.

Med Finlands mångsidiga miljö och vattenområden är det viktigt att myndigheter har möjlighet att arbeta ihop på olika uppdrag för att ändamålsenligt, effektivt och på ett ekonomiskt sätt utföra uppdragen (Lag om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet 1 kap 1 §). En sak som vi uppmärkte under undersökningens gång är att ett tätt samarbete gynnar både myndigheter och civilbefolkningen.

En myndighet skall inom ramen för sin behörighet ge polisen sådan handräckning som denna behöver för sina uppdrag. Beslut om att begära handräckning ska fattas av en polisman som hör till befälet, om inte något annat föreskrivs särskilt eller om inte sakens brådskande natur

föranleder något annat. Det föreskrivs genom lag om Försvarsmaktens handräckning till polisen. (Polislagen 9 kap 2 §)

3.1 Myndighetssamarbete och överlåtelse av utrustning

Vi redogör i detta kapitel för myndighetssamarbete och på vilken lag tillfällig överlåtelse av utrustning baserar sig på. Vi redogör för detta med hjälp av lag och tidigare undersökningar inom myndighetssamarbete.

3.1.1 Lagstiftning

En lagstiftning som alltid är viktig att ta i beaktande när myndigheter tar till åtgärder är att all utövning av offentlig makt skall bygga på lag (Grundlag 1 kap 2 § 3 mom). Det gäller i alla uppdrag och även när det gäller tjänstehjälp och när myndigheterna bistår varandra i ett uppdrag. Det är ändå alltid en myndighet som bär ansvaret i ett uppdrag.

Eftersom vi undersöker var andra myndigheter i Kust- och Mellersta-Österbotten har utrustning som kan vara till hjälp vid eftersök av person i havsmiljö, redogör vi för vilken lagstiftning överlåtelse av utrustning grundar sig på. Tillfällig överlåtelse av utrustning inom PTG-myndigheter baserar sig på Lag om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet 1 kap 10 §. Enligt denna lag är en PTG-myndighet skyldig att tillfälligt överlåta utrustning, personal och experttjänster som den andra myndigheten inte har tillgång till för att vidta nödvändiga åtgärder i övervakningssamarbetes och brottsbekämpnings uppdrag.

3.1.2 Myndighetssamarbete

Enligt Östermans (2018) undersökning betyder ordet *samarbete* att arbeta tillsammans. Myndighetssamarbete betyder att myndigheter arbetar tillsammans. Det är alltså viktigt att myndigheter är kapabla att samarbeta ihop för att utföra uppdrag, men också vid behov sköta den andra myndighetens uppdrag. Martin Österman (2018) analyserar i sin undersökning *Säkerhet i skärgårdsmiljö - Analys och utveckling av samarbetet mellan polisen och gränsbevakningen gällande skötandet av polisens alarm- och övervakningsuppdrag i den åboländska skärgården* utvecklingen mellan Gränsbevakningsväsendets skötande av polisens alarm och övervakningsuppdrag i den åboländska skärgården.

3.2 Inledning till ansvarsfrågan

I vår undersökning har vi undersökt problemet om när polisen har huvudansvaret i en eftersökning av personer på havet.

Under denna rubrik kommer vi i huvudsak att redogöra för ansvarsfördelningen mellan polisen och Gränsbevakningsväsendet. Västra Finlands Gränsbevakningsväsende arbetar mycket på havet i Österbotten och har en station i Södra Vallgrund och en station i Karleby. Därmed har det en stor roll som myndighet på havsområden i Österbottens polisinrättnings område (raja.fi/lansi-suomen-merivartiosto).

3.3 Ansvarsfrågan i polisuppgifter

Den finländska polisens uppgifter är stadgade i polislagens 1 kap 1 § och Gränsbevakningens stadgade i Gränsbevakningslagens 3 §.

Dessa två nämnda myndigheter är förundersökningsmyndigheter enligt förundersökningslagen (Förundersökningslagen 2 kap 1 §). På grund av detta kan det komma fall och uppdrag på Österbottens polisinrättnings havsområde när det kan vara oklart vilken förundersöknings myndighet som skall utföra eller ha huvudansvar i ett uppdrag.

Enligt polislagen är polisens uppgifter att trygga rätts- och samhällsordningen, skydda den nationella säkerheten, upprätthålla allmän ordning och säkerhet samt att förebygga, avslöja och utreda brott och föra brott till åtalsprövning. Polisen ska upprätthålla säkerheten i samarbete med andra myndigheter samt med sammanslutningar och invånarna och sköta det internationella samarbete som hör till dess uppgifter (Polislagen 1 kap 1 §).

Enligt gränsbevakningslagen är Gränsbevakningsväsendets uppgift att upprätthålla gränssäkerheten. Gränsbevakningsväsendet samarbetar med andra myndigheter samt med organisationer och invånare för att upprätthålla gränssäkerheten.

I samarbete med andra myndigheter utför Gränsbevakningsväsendet tillsynsuppgifter som anges särskilt. De vidtar också åtgärder för förebyggande, avslöjande och utredning av brott samt förande av brott till åtalsprövning.

Gränsbevakningsväsendet utför polis- och tulluppgifter, efterspanings- och räddningsuppgifter och prehospital akutsjukvård samt deltar i det militära försvaret (Gränsbevakningslag 1 kap 3 §).

Om man jämför dessa två myndigheters uppgifter med varandra så kan man se likheterna i deras uppgifter. Genom att tolka lagen ser man att de uppdrag som hör till polisen på land som utredning av brott och upprätthållande av allmän ordning och säkerhet också hör till polisen på

havet.

Gränsbevakningslagens 1 kap 3 § och 4 kap 21 § ger ändå möjlighet till

Gränsbevakningsväsendet att utföra polisen uppgifter. Enligt Gränsbevakningslagens 4 kap 21 §, kan Gränsbevakningsväsendet i enskilda fall, på begäran av en polisman som hör till befälet, sköta sådana brådskande polisåtgärder som behövs för att upprätthålla allmän ordning och säkerhet som polisen inte kan sköta utan dröjsmål.

När en Gränsbevakningsman konfronteras med en situation kan han eller hon utföra åtgärder även utan begäran av polisen, om åtgärden inte kan fördröjas utan att hälsa eller egendom äventyras. Polisen ska utan dröjsmål underrättas om åtgärden.

Lag om samarbete mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet 1 kap 1 § beskriver att syftet med denna lag är att främja samarbetet mellan polisen, Tullen och Gränsbevakningsväsendet.

När man tolkar denna lag kan man få en bättre förståelse för att andra myndigheter kan sköta polisens uppdrag, men att polisen ändå har huvudansvaret i uppdraget. Denna lag stöder det som bestämts i Gränsbevakningslagens 1 kap 3 § och 4 kap 21 §.

3.4 Ansvarsfrågan i eftersökning av försvunna personer

Till polisen uppgifter hör eftersökning av försvunna personer. Detta baserar sig på polislagens 1 kap 1 §, Om det finns grundad anledning att anta att en person har försvunnit eller råkat ut för en olycka ska polisen vidta de åtgärder som behövs för att finna personen. Polislagens 6 kap 1 § berättar att utöver vad som föreskrivs någon annanstans i lag ska polisen, med anledning av en anmälan eller när det annars av särskilda skäl är befogat, inleda en polisundersökning för att hitta en försvunnen person.

I dessa två nämnda paragrafer i polislagen får man information att till polisens uppgifter hör eftersökning av försvunna personer. På detta sätt får man också klarhet att det är fråga om polisuppdrag när en person misstänks vara försvunnen.

3.5 Eftersökning i sjöräddningsuppdrag

Till skillnad från eftersökning av försvunna personer är Gränsbevakningsväsendet den ledande sjöräddningsmyndigheten i sjöräddningsuppdrag och svarar för organisering av sjöräddningstjänsten (sjöräddningslagen 1 kap 3 §).

I sjöräddningslagens 1 kap 1 § är det stadgat att denna lag tillämpas när det är fråga om en eftersökning och räddning av människor som är i fara eller kritiskt läge inom Finlands

sjöräddningstjänster ansvarsregion. I sjöräddningslagen 2 kap 2 § är beskrivet vad som menas med kritiskt läge.

a) en situation då det råder ovisshet om en människas säkerhet till havs eller då det annars finns skäl att vidta åtgärder för att utreda ett eventuellt behov av undsättning,

b) en situation då det kan befaras att en människas säkerhet är i fara till havs eller då de åtgärder som vidtagits för att utreda ett behov av undsättning har varit resultatlösa,

c) en situation då det är uppenbart att en människa är i fara till havs och i behov av omedelbar hjälp.

I dessa fall är det frågan om ett sjöräddningsuppdrag enligt sjöräddningslagen, där Gränsbevakningsväsendet har huvudansvaret att hjälpa och eftersöka personen. Polisen skall också enligt sjöräddningslagens 1 kap 4 § delta i sjöräddningsuppdrag.

3.6 När sjöräddningsuppdrag avslutas och ansvaret flyttas till polisen

Statsrådets förordning om sjöräddning 2002/37 6 § redogör för när ett sjöräddningsuppdrag kan avbrytas eller avslutas. Åtgärder som har inletts på grund av ett kritiskt läge får avslutas när det utifrån de efterforskningar och efterspaningar som gjorts har utretts att ytterligare åtgärder inte behövs eller när alla de som var i nöd eller fara har hittats och räddats eller när det har visat sig att det inte finns något motiverat hopp att hitta överlevande.

Åtgärder som inletts på grund av ett kritiskt läge kan avbrytas tillfälligt om de förhållanden som råder på verksamhetsområdet på grund av mörker, väder eller annat motsvarande skäl hindrar ändamålsenliga efterspanings- och räddningsaktioner.

Beslut om avslutande och avbrytande av efterspanings- och räddningsaktioner fattas av sjöräddningsledaren. Chefen för sjöräddningstjänsten eller hans eller hennes vikarie har i enskilda fall rätt att överta avgörandet av ett ärende.

Om en sjöräddningssituation avslutas enligt den förenämnda förordningen och personen inte hittades eller personen antas vara död, kan polisen enligt polislagens 1 kap 1 § och 6 kap 1 § påbörja en polisundersökning, eller om polisen misstänker brott kan polisen påbörja en eftersökning för att hitta personen. Uppdraget blir då ett polisuppdrag och ansvaret över uppdraget övergår till polisen.

3.7 Förundersöknings ansvar

Polisen och Gränsbevakningsväsendet är båda som tidigare nämnt förundersökningsmyndigheter och de utför sina egna förundersökningar för att avslöja, utreda brott och föra brott till åtalsprövning. Gränsbevakningsväsendet har ändå enligt lag om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet 2 kap 4 § tilldelats vissa bestämda brott att förhindra, avslöja och utreda. Gränsbevakningsväsendet kan på en annan förundersökningsmyndighets begäran göra förundersökning även i ett ärende som inte avses i 4 §, om ärendet hänför sig till en förundersökning som Gränsbevakningsväsendet har inlett och åtalet i ärendet kan handläggas vid domstol samtidigt som åtalet för ett brott som håller på att undersökas av Gränsbevakningsväsendet. (Lag om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet 2 kap 5 §)

4 Analys av intervjusvar

Vi besökte Södra Vallgrunds sjöbevakningsstation 12.04.2022. Gränsbevakningen har där en av de två stationer som finns inom Västra Finlands Gränsbevakningsväsende. Den andra stationen har Gränsbevakningen i Karleby (raja.fi/lansi-suomen-merivartiosto).

I Södra Vallgrund presenterade en tjänsteman från Gränsbevakningen deras utrustning i form av en PowerPoint-presentation. Vi bekantade oss även med utrustningen fysiskt vid deras station. Gränsbevakningens tjänsteman presenterade också deras kontaktlistor och vilka telefonnummer som allmänna ledaren skall vara i kontakt med i handräckningsuppdrag.

Till resten av myndigheterna/organisationerna skickade vi våra frågor via e-post. Svaren uppfyllde förväntningarna. Vi fick reda på vilken utrustning de har, som kan användas till eftersök av försvunnen person till havs, var den finns stationerad och information om utrustningen. Vi fick även ta del av kontaktuppgifter som allmänna ledaren kan använda sig av när han begär handräckning. Svaren transkriberade sedan till guiden utan att ändras.

Frågorna till informanterna finns som *Bilaga 1*.

5 Intervjusvar

De intervjusvar vi fick uppfyllde våra förväntningar. Myndigheterna överlämnade övergripande listor och bilagor med information om all deras utrustning som kan tänkas användas vid eftersök

av person till havs. Vi kommer inte att i detalj gå in på utrustningens egenskaper eller var utrustningen finns tillgänglig eftersom det är sekretessbelagt.

Intervjusvaren innehöll till största delen information om båtar, bland annat hur långa de var, hur stora motorer, hur stor besättning båtarna har och hur många personer de kan frakta.

Myndigheterna meddelade också oss var utrustningen finns belägen.

Vi fick också information om utrustning som används i luften, så som drönare och helikoptrar. I och med den fysiska intervjun med Gränsbevakningsväsendet fick vi en uppfattning om hur bra överblick man kan få med en helikopter eller drönare, speciellt om vädret är lugnt och ingen sjögång. I och med intervjun med räddningsverket fick vi även reda på att förutom att de har många olika båtar kan de även kan erbjuda hjälp i form av dykare.

Även vintertid när vattnet frusit till is finns det utrustning som polisen kan använda sig av. Gränsbevakningsväsendet har sväware och snöskotrar. Räddningsverket har fyrhjulingar som kan användas och även dykare kan användas vintertid.

6 Beskrivning av guiden

Guiden innefattar två olika delar. Först förklaras ansvarsfrågan och sedan finns utrustningslistan och kontaktuppgifter. Guiden är cirka 24 sidor inklusive pärmbblad och innehållsförteckning. Eftersom Polisen i Finland i första hand kommunicerar på finska, så är guiden också på finska.

Ansvarsfrågan är till stor del förklarad med hjälp av Finlands lag. Den är väldigt identisk med det som vi skrivit om ansvarsfrågan i denna rapportdel (se kapitel 3.2–3.7) I guiden har vi dock markerat med röd text det som vi ansett vara viktigt, oftast en viss lagparagraf, för att göra det lättare för allmänna ledaren i en eventuellt brådskande situation att hitta rätt lagparagraf. Annars har vi försökt göra ansvarsfrågan så kort och koncist som möjligt och inte ta med information som inte hör till ämnet.

Den andra delen innefattar utrustningen och kontaktuppgifter till andra myndigheter som allmänna ledaren kan behöva när denne skall begära handräckning. Den delen börjar med en karta över Finland som visar var all utrustning finns utstationerad, så att allmänna ledaren lätt får en överblick över vad som finns var när denne behöver välja varifrån hen snabbast får relevant utrustning. Vid varje ställe där det finns utrustning, står det utskrivet en sidnumrering. Då kan allmänna ledaren bläddra till den sidan, där det i sin tur finns mer ingående information om utrustningen.

Efter kartan kommer kontaktuppgifterna. Till Försvarsmakten görs handräckningsbegäran till en telefonväxel varefter allmänna ledaren kopplas vidare till rätt person som kan bevilja/avslå begäran. Till räddningsverket görs handräckningsbegäran till brandchefen. Till gränsbevakningsväsendet görs handräckningsbegäran till fältchefen. Till alla dessa står telefonnummer och eventuellt e-postadress utskrivet så allmänna ledaren snabbt kan begära handräckning.

7 Uppdatering av guiden vid lägescentralen i Seinäjoki

Guiden skickades till Gränsbevakningsväsendet, Försvarsmakten och räddningsverket för godkännande. Efter godkännandet från dessa myndigheter att ta guiden i bruk vid Österbottens polisinsättning sänds guiden till kommissarie Pauli Latvanen vid Seinäjokis polisstation. Vi har föreslagit åt kommissarie Latvanen att en person vid lägescentralen i Seinäjoki skulle ansvara för att guiden hålls uppdaterad. Latvanen meddelade oss att Seinäjokis lägescentralers gruppchef och reservgruppchef kommer att ansvara för att guiden hålls uppdaterad. Det betyder att alla kontaktuppgifter till myndigheterna är i bruk, utrustningslistan stämmer samt att lagparagraferna uppdateras ifall det sker ändringar i dem. I guiden kommer kontaktuppgifter till ansvarspersoner från varje myndighet/organisation finnas, vilket underlättar arbetet gällande uppdatering av guiden.

För att Österbottens polisinsättning alltid skall ha den senaste informationen skulle till exempel palaver kunna ordnas två gånger per år där man går igenom dessa myndigheters/organisationers kontaktuppgifter och utrustningslistor.

8 Sammanfattning och diskussion

Det har varit en lärorik resa att få göra denna typ av undersökning. Vi har fått göra något som hela Finlands befolkning kan ha nytta av i slutändan. Syftet med denna undersökning var att göra någonting som kan anses nyttigt för Österbottens polisinsättning.

Idén till vårt lärdomsprov föddes genom att vi fick ett tips från Österbottens polisinsättning att det skulle kunna finnas ett behov för ett sådan undersökning som vi nu gjort. Vi tog kontakt med kommissarie Latvanen vid Seinäjokis polisstation och berättade att vi skulle vara intresserad av ämnet. Vi kom överens om ett datum för ett möte med Latvanen för att diskutera idén vid Seinäjokis polisstation. Vi fick bra direktiv och önskemål om vad lärdomsprovet skulle innehålla. I detta skede visste vi ändå inte hur stort projektet skulle bli och hur mycket arbete vi ännu hade

framför oss. Vi började vårt lärdomsprov genom att vi först gjorde en forskningsplan som skulle uppfylla alla de kraven och önskemålen som vi hade fått gällande vårt arbete.

Efter detta var det dags att börja ansöka om forskningslov. Vi hade bestämt med Latvanen att vi skulle intervjua Försvarmakten, Gränsbevakningsväsendet och räddningsverket angående vad dessa myndigheter har för utrustning, var de har utrustningen och kontaktuppgifter som den allmänna ledaren kan använda sig av. Latvanen ville också att vi skulle behandla ansvarsfrågan när eftersöksuppdrag till havs flyttas till polisen enligt lag. Vi skickade våra forskningslovsansökningar till diverse myndigheter och samtliga godkände dem och svarade på våra forskningsfrågor. Vi började efter detta göra på vår guide som senare blev klar. Medan vi arbetade på vår guide skrev vi också på vår rapport.

Vår guide var från första början tänkt att vara lätt och praktisk för den allmänna ledaren. Det var också det Latvanen ville. Han tyckte till en början att guiden också skulle innehålla polistaktik inom eftersök, men vi kom till slut fram till att undersökningen skulle bli för stor, och vi var tvungna att avgränsa.

Vi ville göra någonting som skulle vara till nytta för polisen i Finland. När vi nu är klara med guiden hoppas vi att den kommer vara till nytta för hela den operativa verksamheten vid Österbottens polisinsättning. Vi är båda nöjda med vad vi åstadkommit med vår undersökning och guiden.

Vi anser att vi förstått lärdomsprovets betydelse i POLIS (YH) yrkeshögskoleutbildningen. Vi har med hjälp av myndigheternas/organisationernas svar på våra forskningsfrågor fått en bra bild av vilken slags utrustning de har, var de har utrustningen samt deras kontaktuppgifter. Vi har även blivit experter inom ansvarsfrågan vi undersökte. Vi har fått sätta oss in i rollen som allmän ledare och fundera på vad hen vill ha för information i olika typer av uppdrag och hur hen kan använda sig av den.

När vi började vår undersökning tänkte vi att vi även skulle undersöka hur man rent taktiskt gör eftersök av en person i havsmiljö. Vi konstaterade till slut att undersökningen skulle bli för stor och valde att avgränsa vår undersökning på detta vis. Då vi valde att avgränsa vår undersökning på detta vis öppnar det möjligheter för andra att undersöka det specifika delområdet. Inom polistaktik kan man undersöka vidare i ämnet hur man rent taktiskt gör ett eftersök av en försvunnen person till havs.

Forskaren kunde till exempel också undersöka hur en kropp rör sig i vattnet som i sin tur märkbart skulle underlätta eftersöket av den eventuella kroppen. Undersökaren skulle kunna

undersöka hur vindar, vattenhöjning/sänkning, temperatur och strömmar påverkar en kropp i vattnet. Även i det fallet skulle en slutprodukt i form av en guide kunna göras för att underlätta den enskilde konstapelns arbete i sådana situationer.

En liknande produkt kunde även göras till andra polisdistrikt där det finns havsområden. Till den produkten kan samma lagstiftning användas för att förklara ansvarsfrågan. Utrustningslistan och kontaktuppgifter till andra myndigheter måste förstås ändras så att den stämmer överens till det polisdistrikt man valt att göra undersökningen till.

Det vi lade märke till och som blev ett stressmoment var tiden; hur mycket längre saker tar än vad man förväntar sig. Det är också viktigt att ha en bra planering, så man inte gör extra arbete. En tidsplan är bra att börja med, när man skall göra och vad man skall göra. Det underlättar arbetet i långa loppet och man får en bra överblick över sitt eget arbete. När man nu är klar med undersökningen och sitter med facit i hand är det många saker man skulle göra annorlunda om man skulle börja med en ny undersökning.

Vi kan sammanfatta detta med att vi lärt oss mycket om vårt ämne men även om hur man gör en kvalitativ undersökning. Vi anser båda att det har varit ett intressant ämne att undersöka. Vi har både lärt oss mycket om hur man utför ett lärdomsprov och hur mycket arbete ett lärdomsprov kräver.

Informanter

1. Gränsbevakningen
2. Försvarsmakten
3. Räddningsverket
4. Finlands sjöräddningssällskap

REFERENSER

Arbets- och näringsministeriet, Saaristoasiain neuvottelukunta, 2015: *Suomi, saarten ja vetten maa*. Finns att läsa (på finska):

mmm.fi/documents/1410837/1948019/Suomi_Saarten_ja_vetten_maa_esite_suomi.pdf/ Läst 18.04.2022

Denscombe, M. 1998: *Forskningshandboken – för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. Lund: Studentlitteratur.

Finansministeriet: *Förvaltningens säkerhetsprojekt TUVE*. Finns att läsa: vm.fi/sv/-/hallinnon-turvallisuusverkkohanke-tuve. Läst 15.04.2022

Finlex. *Finlands grundlag*. Finlex.1999/731. Hämtad 21.04.2022 från

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1999/19990731#L1P2>

Finlex. *Förundersökningslag*. Finlex.2011:805. Hämtad 07.04.2022 från

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110805>

Finlex. *Gränsbevakningslag*. Finlex.2005:578. Hämtad 17.04.2022 från

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2005/20050578>

Finlex. *Lag om brottsbekämpning inom Gränsbevakningsväsendet*. Finlex.2018:108. Hämtad 01.04.2022 från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2018/20180108>

Finlex. *Lag om brottsbekämpning inom Tullen*. Finlex.2015:623. Hämtad 09.04.2022 från

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2015/20150623>

Finlex. *Lag om försvarsmakten*. Finlex.2007:551. Hämtad 09.04.2022 från

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2007/20070551>

Finlex. *Lag om försvarsmaktens handräckning till polisen*. Finlex.1980:781. Hämtad 09.04.2022 från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/1980/19800781>

Finlex. *Lag om samarbete mellan polisen, Tullen och gränsbevakningsväsendet*. Finlex.

2009:687. Hämtad 10.04.2022 från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2009/20090687>

Finlex. *Polislag*. Finlex. 2011:872. Hämtad 01.04.2022 från

<https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110872#L9P2>

Finlex. *Sjöräddningslag*. Finlex.2001:1145. Hämtad 17.04.2022 från <https://www.finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2001/20011145>

Finlex. *Statsrådets förordning om sjöräddning*. Finlex.2002:37. Hämtad 12.04.2022 från <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2002/20020037>

Finlex. *Statsrådets förordning om Polisen*. Finlex.2013:1080. Hämtad 12.04.2022 från <https://www.finlex.fi/sv/laki/alkup/2013/20131080>

Finlex. *Tvångsmedelslag*. Finlex.2011:806. Hämtad 17.04.2022 från <https://finlex.fi/sv/laki/ajantasa/2011/20110806>

Hätäkeskuslaitos. *Skyddspolisen värnar om demokratin och det öppna samhället*. 2020. Finns att läsa:

<https://112.fi/sv/-/112-blog-pelttari>. Läst 12.07.2022

Länsi-suomen merivartiosto. Gränsbevakningsväsendet. Finns att läsa (på finska): <https://raja.fi/lansi-suomen-merivartiosto>. Läst 19.04.2022

Jordan, S. 2021: *Kvalitativa metoder*. Tammerfors: Polisyreshögskolan.

Karlsson, E. 2019: *Miehitetyn ilma-aluksen käyttö kadonneen henkilön etsintätehtävälle*. Tammerfors: Polisyreshögskolan.

Karttapalvelu. Traficom. Finns att läsa: <https://www.julkinen.traficom.fi/oskari>. Läst 28.03.2022

Ovaska, M. 2022: *Poliisi ja Rajavartiolaitos - yhteistyö merellä*. Tammerfors: Polisyreshögskolan.

Pate R. & Davidson, B. 2011: *Forskningsmetodikens grunder* 4:7 uppl. Studentlitteratur: Lund.

Patel R. & Davidson, B. 2015: *Forskningsmetodikens grunder* 4:7 uppl. Studentlitteratur: Lund.

Polisyreshögskolans examensstruktur. Polisyreshögskolan. Finns att läsa: <https://polamk.fi/sv/examensstruktur>. Läst 20.04.2022

Sjöberg, R. 2018. *Ett plus ett blir mer än två - en fenomenografisk undersökning om polisens och gränsbevakningens samarbete gällande trafikövervakning i Österbotten*. Tammerfors: Polisyreshögskolan.

Österman, M. 2018: *Säkerhet i skärgårdsmiljö - Analys och utveckling av samarbetet mellan polisen och gränsbevakningen gällande skötandet av polisens alarm- och övervakningsuppdrag i den åboländska skärgården*. Tammerfors: Polisyreshögskolan.

BILAGOR

Bilaga 1. Intervjufrågorna till informanterna.

- 1) Mitä kalustoa teillä viranomaisena on antaa poliisin virka-apuun henkilön etsintään Rannikko-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan merialueilla?
- 2) Mihin kalustoa on sijoitettu?
- 3) Mitä erikoiskalustoa teillä on tarjottavana poliisille virka-apu tehtäviin henkilönetsintään Rannikko-Pohjanmaan ja Keski-Pohjanmaan merialueilla. Esimerkiksi: kaikuluotainta, sukeltajia, helikoptereita, lennokkia taikka muuta kalustoa.
- 4) Yhteystiedot henkilölle, johon poliisin yleisjohtajana toimiva virkamies voi olla yhteydessä tarvittaessa kalustoa virka-apu tehtäviin.

Nedanför intervjufrågorna översatta till svenska.

- 1) Vad har ni som myndigheter för utrustning att erbjuda i handräckningsuppdrag till polisen i eftersök av person i Kust-Österbottens havsområden?
- 2) Var finns denna utrustning belägen?
- 3) Vad har ni för special utrusning att erbjuda i handräckningsuppdrag till polisen i eftersök av person i Kust-Österbottens havsområden? Till exempel, ekolod, dykare, helikopter, drönare eller annan utrustning
- 4) Kontaktuppgifter till den personen som polisens allmänna ledare kan vara i kontakt med när denne kan behöva utrustningen i ett handräckningsuppdrag